

Nodira BALTAYEVA,
Chirchiq davlat pedagogika universiteti erkin tadqiqotchisi
 E-mail: nadirabaltaeva30@gmail.com
 Tel: +998974408300

ChDPU dotsenti v/b, PhD N.Saitkulova taqrizi asosida

INGLIZ TILINI O'QITISHDA SINONIM SO'ZLARINING O'XSHASH VA FARQ QILUVCHI JIHATLARINI O'ZLASHTIRISHNI SHAKLLANTIRISH

Annotatsiya

Sinonimlar – ma'nolari o'xshash bo'lgan so'zlar. Sinonimlarga oid sohada mahoratni rivojlantirish, o'xshash so'zlar orasidagi ma'noning nuanslari va soylarini tushunishni o'z ichiga oladi. O'qituvchilar ushbu nuanslarni talabalarga samarali yetkazish uchun kontekstga eng mos bo'lgan sinonimni tanlash muhimligini ta'kidlashlari maqsadga muvofiq bo'ladi. Ma'noning nuanslari va soylari: sinonimlar umumiy ma'noga ega bo'lishi mumkin, lekin ular ko'pincha konnotatsiya, ohang yoki foydalanishda nozik farqlarga ega. Masalan, "baxtli" va "xursand" sinonimlari ko'rib chiqiladigan bo'lsa, ikkalasi ham ijobiy his-tuyg'ularni bildirsa-da, "baxtli" yanada kuchli yoki jo'shqin tuyg'uni ko'rsatadi, "xursand" esa, albatta, hayajonlanmasdan qoniqish hissini anglatadi.

Kalit so'zlar: ingliz tili, sinonimlar, ingliz tilini o'qitish, o'xshash va farq qiluvchi jihatlar, misollar, umumiy ma'nosi, muhokama qilish, yoritish, tahlil qilish.

ФОРМИРОВАНИЕ ВЛАДЕНИЯ СХОЖИМИ И РАЗНИМИ ВИДАМИ СИНОНИМОВ ПРИ ОБУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ

Аннотация

Синонимы – это слова, имеющие сходное значение. Развитие навыков в области синонимов предполагает понимание нюансов и оттенков значения между похожими словами. Чтобы эффективно донести эти нюансы до учащихся, преподаватели должны подчеркнуть важность выбора наиболее подходящего по контексту синонима. Нюансы и оттенки значения. Синонимы могут иметь общее значение, но часто имеют тонкие различия в значении, тоне или использовании. Например, если рассматривать синонимы «счастливый» и «радостный», хотя оба выражают положительные чувства, «счастливый» указывает на более сильное или восторженное чувство, тогда как «радостный», конечно, означает чувство удовлетворения без волнения.

Ключевые слова: английский язык, синонимы, преподавание английского языка, сходства и различия, примеры, общий смысл, обсуждение, уточнение, анализ.

FORMATION AND MASTERY OF SIMILAR AND DIFFERENT ASPECTS OF SYNONYMS IN TEACHING ENGLISH

Annotation

Synonyms are words with similar meanings. Developing skills in the field of synonyms involves understanding the nuances and shades of meaning between similar words. In order to effectively convey these nuances to students, teachers should emphasize the importance of choosing the most suitable synonym for the context. Nuances and shades of meaning: synonyms may share a common meaning, but they often have subtle differences in connotation, tone, or usage. For example, if we consider the synonyms "happy" and "joyful", although both express positive feelings, "happy" indicates a stronger or more enthusiastic feeling, while "joyful", of course, means a sense of satisfaction without excitement.

Key words: English language, synonyms, teaching English, similarities and differences, examples, general meaning, discussion, clarification, analysis.

Kirish. Sinonim so'zlarning kontekstga mosligi aniqlash va to'g'ri sinonimlarni tanlash olish ko'p jihatdan ularni ishlatadigan kontekstga bog'liq. Ba'zi sinonimlar ma'lum vaziyatlarda bir-birini almashtirsa, boshqalarda biri boshqasidan ko'ra ko'proq mos keladi. O'qituvchilar talabalarga sinonimlarning kontekstga mosligini tajrata olishda ko'rsatma berishlari kerak. Sinonimlar bilan ishlashda talabalar duch kelishi mumkin bo'lgan umumiy xatolar va qiyinchiliklarni darslarda muhokama qilinishi kerak. Misol uchun, ba'zi so'zlar bir-birining o'rnini bosadigan bo'lib tuyulishi mumkin, ammo ulardan foydalanish muayyan kontekst yoki mintaqalar bilan cheklanishi mumkin[1]. O'xshash ma'noga ega bo'lgan, lekin har doim ham bir-birini almashtirib bo'lmaydigan sinonimlardan foydalanish yoki muloqotda aniqlikka ta'sir qilishi mumkin bo'lgan nozik farqlarni e'tiborsiz qoldirish kabi keng tarqalgan xatolarga murojaat qilib, darslarda ularni oldini olish maqsadga muvofiq bo'ladi.

So'z boyligini rivojlantirishda sinonim so'zlarining o'rni katta va sinonimlarni o'zlashtirish so'z boyligini rivojlantirish bilan chambarchas bog'liq. Talabalar kengroq so'z birikmalariga ega bo'lishlari uchun o'zlarining so'z boyligini faol ravishda shakllantirishlari kerak. Lug'at boyligini oshirishda tezaurus kabi vositalardan foydalanib talabalarni rag'batlantirish va darslarda tegishli so'zlar ro'yxatini taqdim etish talabalarda so'zlarni onson va tez o'rganishlariga yordam bera oladi. Biroq, dars mobaynida so'zlarni sinonimlar bilan ko'r-ko'rona almashtirish, ularning nuanslarini hisobga olmagan holda ulardan foydalanish, tushunmovchiliklarga olib kelishi mumkin. Misollar va amaliyot sinonimlarni o'zlashtirishda asosiy baza sifatida ishlatiladi[4].

Sinonimlardan foydalanishning nuanslarini ko'rsatish uchun hayotiy misollar va amaliy mashqlardan foydalanish talabalarga o'sha misollarni tezroq yod olish imkoniyatini beradi va sinonimlar turli gaplardagi ohangni yoki urg'uni qanday o'zgartirishi mumkinligini tahlil qilish sinonimlarni yaxshiroq tushinishlariga va ulardan to'g'ri foydalanishga olib keladi [6].

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili Mirzaakbarov S. "Ingliz va o'zbek tilida sinonimlarni o'qitishning muhimligi" nomli kitobida sinonimlarning turlarini, o'xshash va farq qiluvchi jihatlarini tahlil qilgan va sinonimlarni o'qitishning muhimligiga bir necha misollar keltirgan[4]. O'rinboyev O., Musayev A. "Umumiy tilshunoslik", ma'ruzalar matnida sinonimlarga nazariy yondashilib, ularning turlari va farqlari keng tahlil qilingan[5].

Tadqiqot metodologiyasi shundaki, ushbu mavzuga chuqurroq yondashadigan bo'lsak, sinonimlarni tushunish shunchaki ma'nosi o'xshash so'zlarni topish emas, balki tilning chuqurligi va boyligini o'rganishdir. Bu so'zlar orasidagi nozik farqlarni qadrlashni va tilning ma'noni yetkazishning turli usullarini tan olishni o'z ichiga oladi. O'qituvchilar talabalarni til

boyligiga hissa qo'shadigan madaniy, tarixiy va kontekstual jihatlarni o'rganishga yo'naltirishlari mumkin. Bu so'zlarning etimologiyasini o'rganish, ularning ma'nolari vaqt o'tishi bilan qanday rivojlanganligini o'rganish va madaniy nuanslarni hisobga olishni o'z ichiga olishi mumkin.

Madaniy nuanslar haqida fikr yuritiladigan bo'lsa sinonimlar ko'pincha darhol ko'rinmasligi mumkin bo'lgan madaniy nuanslarni o'z ichiga oladi. Ba'zi so'zlar muayyan mintaqalar yoki jamoalarda ko'proq qo'llanilishi mumkin va talabalarlar ushbu madaniy nozikliklarni tushunishdan foyda ko'radilar. O'qituvchilar talabalarga sinonimlarning turli madaniy kontekstlarda qanday ishlatilishini ochib berish uchun adabiyot, ommaviy axborot vositalari va kundalik muloqotdan turli xil misollarni o'z ichiga olishi mumkin. Bu madaniy sezgirlikni rivojlantirishga va tilni yanada kengroq tushunishga yordam beradi[8]. Samarali aloqa sinonimlarni o'zlashtirishning yakuniy maqsadi talabalarning samarali va aniq muloqot qilish qobiliyatini oshirishdan iborat. Berilgan kontekstda sinonimdan to'g'ri foydalanish aloqaning ravshanligi va chuqurligiga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin. Amaliy mashqlar, muhokamalar va yozma topshiriqlar orqali o'qituvchilar talabalarga sinonimlar eng samarali bo'lgan turlarini, aniq bir vaziyatlarni aniqlashga yordam beradi.

Tahlil va natijalar. Ingliz tilini o'qitishda sinonim so'zlarining o'xshash va farq qiluvchi jihatlarni o'zlashtirishni shakllantirishdagi turli hil yondashuvlardan iborat. Misol keltiradigan bo'lsak, talabalarni sinonimlarni yozishda tajriba qilishga undash. Bu nafaqat ularning tushunishini mustahkamlaydi, balki ijodkorlikni va tilning moslashuvchanligini qadrlashni ham rivojlantiradi. Uzoq muddatli ta'lim, sinonimlarni o'rgatish bir martalik darsdan tashkil topmaydi, talabalarning umrbod bilim olishiga hissa qo'shadi.

Til dinamik bo'lib, doimiy ravishda yangi so'zlar va ma'nolar paydo bo'ladi. So'zlarga bo'lgan qiziqishni uyg'otish va tilning doimiy o'zgaruvchan tabiatini anglash talabalarni umrboqiy o'rganuvchi va tilga qiziquvchilar bo'lishga undaydi. Talabalarni so'z boyligini kengaytirishni va sinonimlarni tushunishni darsdan tashqarida ham davom ettirishni rag'batlantirish va tilni doimiy ravishda takomillashtirish fikrini rag'batlantirish ham talabalarga tilni o'rganishga bo'lgan hissiyatini oshiradi. Aslini olganda, o'qituvchilar sinonimlarni o'rganish orqali tilning chuqurligi va boyligini ta'kidlab, talabalarga muloqotning murakkabliklarida noziklik, madaniy xabardorlik va aniqlik bilan harakat qilish imkoniyatini beradi. Bu ko'nikma ularga nafaqat akademik sharoitlarda yaxshi xizmat qiladi, balki ularni turli real dunyo kontekstlarida samarali va mazmunli muloqotga tayyorlaydi. Shubhasiz, sinonimlarni o'rganish orqali tilning chuqurligi va boyligini ta'kidlash talabalarni ham akademik, ham real dunyoda samarali muloqot qilishga tayyorlashi haqidagi g'oyani kengaytiradigan bo'lsak bunga, tanqidiy fikrlash va tahlilni misol qilish mumkin.

Tilning madaniy boyligini qadrlaydigan talabalar madaniyatlararo muloqotni sezgirlik bilan boshqarish, tushunmovchiliklar xavfini kamaytirish va ijobiy madaniyatlararo o'zaro ta'sirlarni rag'batlantirish uchun yaxshiroq jihozlangan. Kengaytirilgan yozish va ifodalash, akademik va professional yozuvda sinonimlardan samarali foydalanish qobiliyati ifoda sifatini oshiradi. Talabalar takrorlashdan qochishlari va yozganlariga turli-tumanlik kiritishlari mumkin, bu esa uni yanada qiziqarli va murakkab qiladi. Bu ko'nikma, ayniqsa, ijodiy yozishda, ishonarli insholarda va har qanday muloqot shaklida foydalidir, bu yerda stilistik o'zgarishlar xabarning umumiy ta'siriga hissa qo'shadi.

Sinonim so'zlardan foydalana olish nafaqat ta'lim sohasida balki turli hil sohalarida ham ko'p imkoniyatlar bilan ta'minlaydi. Bularga bir nech misollarni keltirish mumkin; Ishontirish va ritorikani onsonlashtirish, sinonimlarni o'rganish va ishontirish ritorika san'ati bilan chambarchas bog'liq[10]. Muayyan hissiy yoki ishonarli ma'noga ega so'zlarni qanday tanlashni bilish talabalarga jiddiy dalillar keltirish va fikrlarga ta'sir qilish imkoniyatini beradi. Marketing, siyosat va advokatlik kabi sohalarida sinonimlarning kuchidan foydalana oladigan shaxslar hikoyalarni shakllantirish va ishonchli muloqot qilish uchun yaxshi ta'minlangan. Turli ommaviy axborot vositalarida aloqa, raqamli asrda muloqot turli xil ommaviy axborot vositalari, jumladan yozma matn, og'zaki so'z va onlayn platformalar orqali amalga oshiriladi. Sinonimlarni tushunish talabalarni turli xil vositalarda samarali muloqot qilishga tayyorlaydi. Ijtimoiy tarmoqda post yaratish, taqdimot qilish yoki video konferentsiyada qatnashishdan qat'i nazar, sinonimlarni yaxshi tushunadigan talabalar o'z tillarini vosita va auditoriyaga moslashtirishi mumkin.

Sinonimlarni o'rganishga urg'u berish nafaqat talabalarning til haqidagi tushunchalarini boyitibgina qolmay, balki ularni turli akademik, kasbiy va real muloqot jarayonlarini yuqori darajada o'tkaza oladigan ko'nikmalar to'plami bilan ta'minlaydi. Bu so'zlarni eslab qolish, ifoda va bog'lanish uchun dinamik va kuchli vosita sifatida tilga yaxlit yondashuvni rivojlantiradi[11]. Ushbu fikrlarga to'liqroq yondashadigan bo'lsak, bunga misol qilib tushunishni boyitishni keltirish bo'ladi. Sinonimlarni o'rganish o'quvchilarning til haqidagi tushunchalarini boyitadi. Bu shunchaki o'xshash ma'noga ega so'zlarni identifikatsiya qilishdan tashqariga chiqadi, tildagi nozikliklar va nuanslarni chuqurroq tushunishga yordam beradi. O'tkazish mumkin bo'lgan ko'nikmalarga to'xtaladigan bo'lsak bunda, sinonimlarni o'zlashtirish orqali olingan ko'nikmalar faqat dars mashg'uloti bilan chegaralanmaydi. Ular yuqori darajada o'tkazuvchan bo'lib, talabalarga akademik, professional va real aloqa sharoitlarida foyda keltiradi.

Xulosa va takliflar. Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, ushbu innovatsion metodologiyalarni birlashtirish orqali o'qituvchilar sinonimlar uchun qiziqarli va samarali o'rganish tajribasini yaratishlari mumkin. Bunday yondashuv nafaqat tilni tushunishni kuchaytiradi, balki o'quvchilarning so'z boyligini boyitadi, o'quv jarayonini qiziqarli va ta'sirli qiladi. Bunga bir necha tavsiyalarni misol keltirish mumkin. Masalan, innovatsion uslublarga to'xtaladigan bo'lsak; "Innovatsion metodologiyalar" atamasi avval muhokama qilingan lug'at jumallari, mavzuli o'rganish, rolli o'yinlar, adabiyotlarni tahlil qilish va texnologiyadan foydalanish kabi turli va ijodiy yondashuvlarni anglatadi. Ushbu usullar sinonimlarni o'rganishni dinamik va interaktiv qilish uchun mo'ljallangan. Keyingi bosqich jozibador va samarali o'rganish tajribasi, bunda maqsad - talabalar faol ishtirok etadigan, hamkorlik qiladigan va olgan bilimlarini amaliy qo'llay oladigan ta'lim muhitini yaratish. Innovatsion metodologiyalarni birlashtirgan holda, o'qituvchilar sinonimlarni o'rganish tajribasini ham qiziqarli va samarali qilishni maqsad qiladi.

ADABIYOTLAR

1. Eric Stanley. "Polysemy and Synonymy and how these Concepts were Understood from the Eighteenth Century onwards in Treatises, and Applied in Dictionaries of English" in Historical Dictionaries and Historical Dictionary Research, papers from the International Conference on Historical Lexicography and Lexicology. - University of Leicester, 2002. - P. 157-1
2. Gerda Hassler. "Lafaye's Dictionnaire des synonymes in the History of Semantics" in Sheli Embleton", 1999. - P. 27-40.
3. James Leslie. Dictionary of the Synonymous Words and Technical Terms in the English Language. - Edinburgh. 1806. - P.109-111.
4. Mirzaakbarov S. (2021). Ingliz va o'zbek tilida sinonimlarni o'qitishning muhimligi. 2021. - P. 206-210.
5. O'rinboyev O'., Musayev A. Umumiy tilshunoslik. Ma'ruzalar matni. -Jizzah, 2006. -B. 72.

6. Peter Mark Roget. Thesaurus of English words and phrases, classified so as to facilitate the expression of ideas. 1853, -P. 204.
7. Roget Peter. Thesaurus of English Language Words and Phrases. 1852. – P. 234-238.
8. Edwin L. Battistella. "Beware the thesaurus" // "Oxford University Press's Academic Insights for the Thinking World". 2018, February 11.
9. Гончарова В.В. Использование потенциала лексикографических ресурсов в справочно-библиографическом обслуживании // Научные и технические библиотеки. 2017. № 12. С. 52-62.
10. Дубовский Ю.А., Заграевская Т.Б. Становление лексикографии в отечественном языкознании // Известия Самарского научного центра РАН. 2014. № 2. С. 166-171.